

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos XXXI. — Izdan in razposlan dné 12. maja 1894.

(Obsega štev. 82.—83.)

82.

Ukaz trgovinskega ministerstva z dné 3. maja 1894. l.

zastran meroskusa in kolkovanja mérnikov o porabi elektrike.

1. V izvršilo zakona z dné 23. julija 1871. l. (Drž. zak. št. 16. iz leta 1872.) se ukazuje, da naj bodo meroskusu in kolkovanju zavezani obrtni mérniki o porabi elektrike (mérniki elektrike) [elektrikomeri], štelniki elektrike), katerih podatki so v podlago obračunu med dajateljem elektrike in med porabnikom elektrike.

2. Kar se tiče oprave in drugačne kakovosti takih mérnikov elektrike, in pa kar se tiče njih meroskusa, mej njih pogreškom, njih kolkovanja in pa pristojbin, ki jih je plačevati za njih meroskus, veljajo naj po c. k. komisiji za pravilni meroskus izdani, spodaj objavljeni splošni predpisi in pa razglasi, ki se na podstavi téh priobčijo v Državnem zakoniku.

3. Priredi té vrste, ki so že v rabi, morajo se, ako ne vstrežajo tem predpisom že takó, vravnati tem predpisom vstrežno in v vsakem slučaju dati v meroskus najkasneje do konca 1903. leta.

Počenši s 1. dném januarja 1897. leta se smejo električni štelniki, ki spadajo pod določila točke 1., vstavljati v ovodje samó, če so preskušeni.

4. Od dvojne, k vsakemu preskušnemu štelniku elektrike izdane „izvidnice“ naj dajatelj elek-

trike, kadar štelnik vstavlja v vod, za porabnika določeni izvod izroči poslednjemu.

5. V omejenem obsegu bo štelnike elektrike komisija za pravilni meroskus uradno preskuševala v svojih uradnih mestnostih in v mestnostih zasebnih stranek od 1. dné januarja 1895. l. do 1. dné januarja 1896. leta, v polnem obsegu pak od 1. dné januarja 1896. leta počenši.

Wurmbrand s. r.

Predpisi

za

meroskus in kolkovanje mérnikov o porabi elektrike.

I. Mérske enote.

1. V meroskus in kolkovanje pripuščeni mérniki o porabi elektrike (mérniki elektrike, štelniki elektrike), morejo množino skozi nje tekoče elektrike ne gledé na napetost zaznamovati po ampèrskih urah ali pa z ozirom na napetost produkt iz množine z napetostjo po wattskih urah, kilowattskih urah ali konjskosilnih urah.

2. Razmerje zgoraj imenovanih v elektrotehniki sedaj navadnih mérskih enot k metričnim enotam se ustanavlja tako-le:

a) Za ampèr velja jakost tistega toka, kateri, tekoč skozi trden tokov krog in pa na tem krogu navpičen premičen tokov krog, — teh krogov vsak s premerom enega metra —*), pod uvetom, da gré ravnica drugega kroga skozi središče prvega kroga, dodelí premičnemu tokovemu krogu vrtilni, na razdaljo enega metra reducirán moment, ki je enak tistemu vrtilnemu momentu, katerega proizvóči masa 0·000000012580241 kilograma na en meter dolgi vzvodovi rami pod delovanjem jakosti teže 9·806652 metrov**).

Množina elektrike, ki pri tokovi sili enega ampèra teče skozi kako vodilo v eni sekundi sre dnjega solnčnega časa, velja za kulomb.

Ampèrska ura obsega torej 3600 kulombov.

- b) Po zakoniti konjski sili v eni uri storjeno delo veljá za zakonito konjskosilno uro. Ena konjskosilna ura znaša 735·4989 zakonitih wattskih ur. Tisoč wattskih ur je ena kilowattska ura.
- c) Kolikor se pri meroskusu mernikov elektrike nahajajo za istotoke in menotoke še nadaljne tehniško-znanstvene mérske enote in definicije, naslanja se komisija za pravilni meroskus v svojih delih in spričevalih na sklepe pariške mednarodne konferencije 1884. l. od aprila do maja in 1889. leta meseca avgusta in pa na sklepe mednarodnega kongresa elektrotehnikov v Chicagu (avgusta meseca 1893. l.)

II. Meroskusno oblastvo.

3. Meroskus in kolkovanje prometnih instrumentov se opravlja pri c. k. komisiji za pravilni meroskus na Dunaju.

4. Ako bi bilo treba, bodo se v ta namen s potrebnimi pripravami opremili c. k. meroskusni uradi, ki se določijo od slučaja do slučaja.

5. Tistim zasebnim strankam, katere si oskrbé po komisiji za pravilni meroskus od slučaja do slučaja predpisane in pod uradno zaporo hranjene tehniške priprave, moči je mernike elektrike uradno preskuševati tudi v njih mestnostih.

*) Pri tém se šteje, da je razdalja središč obéh krogov tako velika, da je moči v nemar pustiti razmerje njunih premerov k ti razdalji.

***) Ta opredelba ampèra je istótna s sedaj navadno: 1 amp. = 0·1 k. g. t., in sè zgoreno formulacijo se je dosegel sklad z določili zakona z dné 12. januarja 1893. l. (Drž. zak. št. 10.).

Mérniki elektrike, po katerih meroskusu v uradnih mestnostih komisije za pravilni meroskus bi ti komisiji nastali v primeri z meroskusnimi pristojbinami neprimerno visoki stroški, preskušujejo se in potrjujejo samó v mestnostih stranke.

6. V slučajih, navedenih pod točko 4. in 5. preskušujejo uradoma mérnike elektrike samó in edino odposlani organi komisije za pravilni meroskus.

III. Pripustni sestavi in njih preskuševanje.

7. V meroskus in kolkovanje se po predpisu odstavka I. pripuščajo vsakatero vrsto toka zaznamujoči mérniki elektrike kakoršnega koli sestava, samó da sestav zadostuje tém-le pogojem:

a) Mérnik mora biti tak, da je na razločno ošteviljeni in z izbrano enoto („ampèrske ure“, „wattske ure“, „kilowattske ure“, „konjskosilne ure“) označeni cifrenici moči naravnost in zanesljivo brati mérjeno množino*).

b) Mérnik elektrike mora delovati zanesljivo ter biti sestavljen takó, da je stanovitnost njegovih podatkov v meroskusno pripustni meji pogreškov zajamčena vsaj za dvé leti.

c) Zlasti se ne smejo podatki štelnika pri rastočem in pojemajočem obremenilu (magnetizaciji) za isto obremenilo menjavati za večó meroskusno pripustnost, kakor je v odstavku IV. navedena.

d) Pri menotočnih štelnikih ne smé odvisnost njih podatkov od številke tečajeve méne, oblike tokovih krivulj in napetosti, pri istotočnih štelnikih pa ne odvisnost od napetosti biti tolika, da bi pri praktičnih obratnih pogojih provzročevala sistematične odstopé od srednje povedbe v znesku polovične meroskusne pripustnosti.

Za srednjo povedbo veljatukaj povedba pri 50 odstotkih največinskega obremenila štelnikovega in srednjih obratnih pogojih tokovja (primerjaj odstavek 12. b.).

8. Sestavi, kateri naj se pripuščajo v meroskus in kolkovanje, preskušujejo se pri c. k. komisiji za pravilni meroskus, katera odločuje o pripustilu.

*) Štelniki elektrike s tako zvano štelniško konstanto se morejo jemati v meroskus samó na podstavi prehodnih določil (primeri odstavek 22. in 23.).

9. Komisija za pravilni meroskus bo pri preskusu kolikor moči v poštev jemala vsakočasne praktične razmere, v katerih naj se štelnik elektrike rabi.

10. Ako bi pak pod št. 9. označeno preskuševanje provzročalo neprimerne stroške, dolžna je stranka, da tudi preskus dá popolnoma ali deloma opraviti po zmislu odstavka 5.

11. Ako bi se od mérnikov elektrike katerega koli sestava izmed števila tistih kosov, katerih meroskus sega najmanj 2 leti nazaj, k dodatnemu meroskusu ne donesla vsaj polovica njih z neporušeno plombo (primerjaj odstavke 13. in 14.), razveljavi se zopet dotičnega tipa pripustilo v prvi meroskus in prvo kolkovanje.

IV. Pripustni prometni inštrumenti, njih meroskus in meja njih pogreškom.

12. Javnemu prometu namenjeni mérniki elektrike morajo, ako naj bodo kolkovani:

a) biti oznamenjeni z imenom in bivališčem izdelovalca in pa s tekočo številko fabrikacije in z največim pripustnim obremenflom.

b) Tisti štelniki elektrike, katerih podatki so odvisni od napetosti, tečajeve mene ali oblike tokovih krivulj, morajo poleg tega imeti tudi natančno oznamenilo tiste podjetbe, v katere ovodje naj se vstavljajo.

Té vrste mérnikom elektrike (primerjaj odstavek VI.) se potrdilnica izdaje samó tedaj, kadar so obratne razmere imenovane podjetbe komisiji za pravilni meroskus natančno znane in kadar se ta podjetba zaveže, da bo komisiji za pravilni meroskus naznanjala vse izpremembe obrata, ki vplivajo na podatke uporabljanih štelnikov.

Meroskus in kolkovanje tistih štelnikov elektrike, ki kažejo od napetosti, številke tečajeve mene in oblike tokovih krivulj neodvisne podatke, nista zavezana tukaj navedenim omejitlom.

c) Vsi štelniki elektrike morajo biti zaprti v okrovu, katerega je moči zavarovati s svinčeno zaporo in čegar gledalno steklo je vloženo od znotraj.

d) Pri meroskusu, kateri se opravlja po načelih, navedenih v odstavku 9. in 5., ové se odstop štelnikovih podatkov od dolžnih podatkov.

Dokler se drugače ne vkrene, smé ta odstop, ako naj se štelnik potrdí, na več ali manj znašati največ:

največega obremenila	svojega podatka
Pri 100%	4.0%
" 50%	4.0%
" 10%	4 %
" 2% se mora štelnik varno zazibati.	

e) Tukaj navedene meje pogreškov se bodo, ako gré za prvi meroskus, od 1. dné januarja 1898. leta znižale na tri četrtine zgoraj imenovanega zneska, od 1. dné januarja 1903. leta pak na polovico zgoraj imenovanega zneska ter se takó spravile v sklad z mejami pogreškov pri drugih mérnikih porabe.

Za dodatne meroskuse ostane merodajna vsakočasna pripustnost prvega meroskusa.

V. Kolkovanje.

13. Mérniki elektrike, ki vstrezajo zgorenjim pogojem, kolkujejo se takó, da se na notranji strani gledalnega stekla najedka številka uradnega zapisnika in letnica prvega meroskusa in pa da se okrov z vrvčasto plombo zapre takó, da ga ni mogoče odpreti, ako se plomba ne poruši.

Plomba ima na eni strani kolek c. k. komisije za pravilni meroskus, na drugi strani pa številko leta in meseca prvega meroskusa, oziroma dodatnega meroskusa.

VI. Izvidnica.

14. K vsakemu kolkovanemu mérniku elektrike se izdá izvidnica v dveh enakoglasnih izvodih, od katerih je en izvod namenjen za narejnika, drugi pa za porabnika elektrike.

15. Izvidnica, katere besedílo naj se posebe prilega dotičnemu tipu mérnika elektrike, obsega poleg podatkov, ki merílo označujejo individualno, pri merílih, o katerih je govor v odstavku 12. b), tudi povedbo tiste podjetbe, v katere ovodji se mérník elektrike smé uporabljati.

16. Izvidnica obsega tudi potrdílo o meroskusnih pristojbinah, ki so se pobrale uradoma.

17. Veljavnost izvidnice in opravljenega meroskusa, kateri se ž njo potrjuje, znaša dvé leti in en mesec, računèč od dneva, katerega se je izvidnica izdala.

VII. Meroskusne pristojbine.

18. Za preskus kakega tipa štelnikov elektrike (odstavek 8. in nast.) ki ga je v ta namen predložiti v vsaj petih kosih, od katerih se eden pridrží kot vzorec pri komisiji za pravilni meroskus, plačati je naprej pristojbino 200 gl. a. v. Ta pristojbina znaša samó 100 gl. a. v. za tiste tipe, o katerih se dá dokazati, da jih je že sedaj na Avstrijskem v rabi vsaj 100 kosov.

19. Za preskus prometnih instrumentov je ne gledé na to, ali se je kolkovanje opravilo ali ne, plačati:

- a) Osnovno odredbino . . . . . gl. 1.—
 b) Za vsakih 100 ampèrov ali 10.000 wattov pripustnega imenskega največinskega obremenila priklado . . . . . „ 3.—

20. Za štélnike elektrike, kateri se zastran lahko vidnih nedostatkov v sestavi zavrnejo brez posebne preskušnje, je plačati manipulacijsko pristojbino od kosa „ 0.70

21. Pri tistih preskusnih delih, katera se opravijo po zmislu določil odstavka 5. in 10., mora stranka dati električni tok in morebiti potrebne pomožne delavce ter plačati stroške za odposlane meroskusne uradnike.

Ako se v takih okoliščinah predloži več kakor 100 kosov mérnikov elektrike istega tipa, da se uradoma preskusijo, in ako se vkrenejo take priprave, da je moči vsaj tri prirede ob istem času preskuševati, plačati je namesto pristojbine, predpisane pod 19. b), samó znesek 1.50 gl. za vsakih 100 ampèrov ali 10.000 wattov največinskega obremenila.

VIII. Prehodna določila.

22. Štélniki elektrike, ki ne zaznamujejo naravnost (primerjaj odstavek 7. a) veličine, katero je odméríti, ampak to veličino dadó še le najti po računu iz oznamenjene številke, pripuščajó se, ako je dotični sestav sedaj v Avstriji že praktično uporabljan, do 1. dné januarja 1898. v prvi méroskus in do 1. dné januarja 1903. v vnovični meroskus.

23. Pri té vrste štélnikih elektrike se obkolkovanju na notranji strani gledalnega stekla najedka opomnja:

„Porabo elektrike je po določilih potrdilnice preračuníti iz podatkov tega štélnika“,

dotični predpisi pa se vzprejmejo v potrdilnico.

Na Dunaju, dné 3. maja 1894.

C. k. komisija za pravilni meroskus:

Arzberger s. r.

83.

Zakon z dné 10. maja 1894. l.

o dolžnosti zglaševanja črnovojnih zavezancev po kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, izvzemši Tirolsko in Predarelsko.

S pritrdilom obéh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

§. 1.

Tisti črnovojni zavezanci, ki so pripadali vojsstvu, vojnemu pomorstvu, deželni brambi (vštevši tudi njih nadomestne reserve) ali žandaremstvu, in pa drugačni črnovojni zavezanci, ki so za slučaj, da se črna vojska skliče, določeni za posebno službovanje in katerim so se v ta namen dodelile namestilnice, imajo dolžnost, v vsakem letu enkrat ob času, ki se ustanovi z ozirom na pridobitne razmere sploh, predstaviti se pri županstvu njih bivališča, in samó, kjer bi to ne zadostovalo v izpolnitev namena, pri osebi ali pri oblastvu, ki se določi z ozirom na bivališče. Za tó se ne smé zahtevati izguba več kakor enega dneva.

Minister za deželno bran more v posebnih razmerah posameznim osebam dovoliti, da zglasilo opravijo pismeno.

Črnovojni zavezanci, katerim so se dale namestilnice, dolžni so vrhu tega, vsako izpremembo svojega rednega stanovišča v 30 dneh osebno ali pismeno zglasiti poklicanemu oblastvu.

§. 2.

Zastran prestopka dolžnosti, določenih v tem zakonu, naj se uporablja drugi odstavek §. 62. v vojnem zakonu iz 1889. leta.

§. 3.

Ta zakon zadobi moč in veljavo z dném razglasitve, in izvršitev njegova se naroča Mojemu ministru za deželno bran.

V Lainzu, dné 10. maja 1894.

Franc Jožef s. r.

Windisch-Graetz s. r. Welsersheimb s. r.